

Spis treści

Wstęp	XI
Rozdział I. Filozofia, jurysprudencja i teoria prawa.....	1
§ 1. Uwagi ogólne.....	1
§ 2. Filozofia prawa	4
§ 3. Jurysprudencja ogólna (generalna).....	13
§ 4. Teoria prawa i państwa	15
§ 5. Uwagi ogólne dotyczące koncepcji pojmowania prawa.....	25
§ 6. Zagadnienia metod prawnych.....	36
Rozdział II. Koncepcje prawnonaturalnego ujęcia prawa.....	38
§ 1. Uwagi ogólne.....	38
§ 2. Pochodzenie pojęcia prawa naturalnego. Klasyfikacja koncepcji prawnonaturalnych	44
§ 3. Ujęcia prawnonaturalne starożytności	50
I. Wykształcanie nurtów prawnonaturalnych	50
II. Mitologiczne wyobrażenia prawnonaturalne	52
III. Filozofowie przyrody	54
IV. Nurt myśli atomistycznej	56
V. Filozofia sofistów	58
VI. Filozofia <i>Sokratesa</i>	64
VII. Filozofie sokratyczne	67
VIII. Filozofia <i>Platona</i>	69
IX. Filozofia <i>Arystotelesa</i>	74
X. Filozofia stoicka, epikureizm i sceptycyzm	82
XI. <i>Polibiusz</i>	87
XII. <i>Marek Cynceron</i>	88
XIII. <i>Lucjusz Seneka</i>	91
XVI. Znaczenie antycznego dorobku myśli prawniczej	92
§ 4. Teologiczne ujęcia prawnonaturalne. Średniowiecze	94
I. Starożytne chrześcijańskie prawo naturalne	94
II. Średniowiecze. Wczesnośredniowieczny nurt prawnonaturalny	104
III. Nurty prawnonaturalne XII i XIII w. <i>Św. Anzelm, św. Tomasz z Akwinu</i> ...	112
IV. Późnośredniowieczne nurty prawnonaturalne. <i>John Szkot, William</i> <i>Ockham, Marsyliusz z Padwy</i>	122
V. Główne cechy średniowiecznych nurtów prawnonaturalnych. Woluntaryzm i intelektualizm	128
§ 5. Prawnonaturalne wizje okresu odrodzenia. Reformacja. Kontreformacja.....	138
I. Warunki kształtowania odrodzeniowych koncepcji prawnonaturalnych ...	138
II. <i>Niccolo Machiavelli</i>	146

III. <i>Jean Bodin</i>	148
IV. Projekty utopijne. <i>Thomas More, Francis Bacon, Tomasz Campanella</i>	149
V. <i>Michel de Montaigne</i>	152
VI. Ruchy reformacyjne. <i>Martin Luther, Jean Calvin</i>	153
VII. Kontreformacja. <i>Francisco Suárez</i>	157
VIII. Znaczenie teologicznej koncepcji prawnonaturalnej.....	158
IX. Polski nurt prawniczej myśli odrodzeniowej i reformacyjnej.....	160
§ 6. Neotomizm.....	170
I. Warunki odnawiania teologicznej wizji prawnonaturalnej. <i>Joseph Marie Comte de Maistre</i>	170
II. Odrodzony tomizm.....	173
III. Główne nurty neotomizmu.....	178
IV. <i>Victor Catherein</i>	179
V. <i>Jacques Maritain</i>	180
VI. <i>Emmanuel Mounier</i>	183
VII. <i>Alfred Verdross</i>	184
VIII. <i>Michael Villey</i>	185
IX. Polska myśl neotomistyczna.....	185
§ 7. Laickie ujęcia prawnonaturalne i ich przesłanki.....	189
I. Prawnonaturalne ujęcia XVII w. Nowożytność.....	189
1. <i>Kartezjusz</i>	195
2. <i>Hugo Grocjusz</i>	197
3. <i>Thomas Hobbes</i>	200
4. <i>Benedykt Spinoza</i>	206
5. <i>John Locke</i>	209
6. <i>Samuel Pufendorf</i>	215
7. <i>Christian Thomasius</i>	216
8. <i>Stanisław Dunin-Karwicki</i>	217
II. Prawnonaturalne poszukiwania oświeceniowe.....	217
1. Przesłanki i rozwój nurtów prawnonaturalnych.....	217
2. <i>Charles Louis Montesquieu</i>	228
3. <i>Christian Wolff</i>	231
4. <i>Wolter</i>	232
5. <i>Denis Diderot</i>	233
6. <i>Jean Jacques Rousseau</i>	234
7. <i>George Berkeley</i>	240
8. <i>David Hume</i>	241
9. <i>Thomas Reid</i>	246
10. <i>Antoine-Nicolas de Condorcet</i>	247
11. <i>Immanuel Kant</i>	247
12. <i>Johann Gottlieb Fichte</i>	260
13. Osiemnastowieczna filozofia polska. Myśl prawnonaturalna polskiego oświecenia.....	262
§ 8. Romantyzm.....	269
§ 9. Współczesne ujęcia prawnonaturalne.....	271
I. Przesłanki i rozwój współczesnych koncepcji prawnonaturalnych.....	271
II. <i>Rudolf Stammler</i>	275
III. <i>Gustaw Radbruch</i>	280
IV. <i>Leon Luvois Fuller</i>	285
V. <i>John Wild</i>	289

VI. <i>Alfred Verdross</i>	290
VII. <i>Filmer Stuart Cuckow Northrop</i>	291
VIII. <i>Edmond Cahn</i>	292
IX. <i>Clarence Morris</i>	292
X. <i>Jerome Hall</i>	293
XI. <i>John Finnis</i>	293
XII. <i>Michael Moor</i>	300
XIII. <i>Egdar Bodenheimer</i>	302
XIV. <i>Helmut Coing</i>	303
XV. Polska tradycja współczesnych koncepcji prawnonaturalnych	303
§ 10. Personalizm	306
Rozdział III. Prawnopozytywne koncepcje prawa	309
§ 1. Uwagi ogólne	309
§ 2. Rozumienie pozytywizmu	315
I. Kształtowanie się wizji pozytywistycznej	315
II. <i>Auguste Comte</i>	318
III. <i>Claude Henri de Saint-Simon</i>	322
IV. <i>John Stuart Mill</i>	323
V. Polski pozytywizm	328
VI. Empiriokrytycyzm	332
§ 3. Tradycja i pojmowanie pozytywizmu prawniczego	334
I. Inspiracje pozytywizmu prawniczego	334
II. Pojęcie pozytywizmu prawniczego	336
§ 4. Ogólne cechy prawa w ujęciu prawnopozytywnym	340
§ 5. Nurty tradycyjnego pozytywizmu	351
I. Rozumienie nurtów tradycyjnych	351
II. Pozytywizm anglosaski	353
1. Analiza pojęciowa	353
2. <i>Jeremy Bentham</i>	354
3. <i>John Austin</i>	358
III. Pozytywizm kontynentalny. Normatywizm	363
1. Kontynentalna analiza pojęciowa	363
2. <i>Karl Bergbohm</i>	363
3. <i>Rudolf von Jhering (Ihering)</i>	364
4. <i>Georg Jellinek</i>	366
5. Polski pozytywizm prawniczy. <i>Czesław Znamierowski</i>	366
6. Normatywizm. <i>Hans Kelsen</i>	371
§ 6. Współczesny pozytywizm	387
I. Problemy współczesnego pozytywizmu. Krytyka	387
II. Pozytywizm <i>Herberta Lionela Adolphusa Harta</i>	394
III. Pozytywizm <i>Josepha Raza</i>	407
IV. Pozytywizm instytucjonalny	411
§ 7. Neopozytywizm (logiczny empiryzm)	414
Rozdział IV. Realistyczne pojmowania prawa	423
§ 1. Uwagi ogólne	423
§ 2. Rozumienie realizmu prawniczego	423
§ 3. Koncepcje realistycznego nurtu amerykańskiego	428
I. Rozwój, cechy i wersje realizmu	428

§ 4. Koncepcje realistycznego nurtu europejskiego	442
I. Uwagi ogólne	442
II. Szkoła wolnego prawa	443
III. Skandynawski realizm prawny	446
1. Charakterystyka skandynawskiego realizmu	446
2. <i>Axel Hägerström</i>	447
3. <i>Vilhelm Lundstedt</i>	448
4. <i>Karl Olivecrona</i>	448
5. <i>Alf Ross</i>	449
IV. Realizm prawniczy <i>Leona Petrażyckiego</i> . Wpływy	450
V. Psychologiczne podejście do prawa <i>Eugeniusza Jarry</i> i <i>Henryka Piętki</i> ...	460
§ 5. Socjologiczna jurysprudencja amerykańska. Inżynieria społeczna	463
§ 6. Krytyka realistycznego podejścia do prawa	468
§ 7. Wpływy realistycznego podejścia do prawa	471
I. Uwagi ogólne	471
II. Ekonomiczne podejście do prawa	471
III. Szkoła krytycznego prawa	485
Rozdział V. Rozumienie. Hermeneutyka. Hermeneutyka prawnicza	495
§ 1. Rozumienie	495
§ 2. Pojmowanie hermeneutyki	497
§ 3. Hermeneutyka i filozofia	504
§ 4. Hermeneutyka jako epistemologia i ontologia	505
I. Główne podejścia hermeneutyczne	505
II. Metodologiczna koncepcja hermeneutyczna	506
III. Ontologiczna koncepcja hermeneutyczna	511
1. Rozumienie jako sposób istnienia bytu (filozofia rozumienia fenomenologicznie ukierunkowana)	511
2. <i>Martin Heidegger</i>	512
3. <i>Hans Georg Gadamer</i>	515
4. <i>Paul Ricoeur</i>	530
5. <i>Jürgen Habermas</i>	534
§ 5. Hermeneutyka prawnicza	535
I. Prawniczne zastosowania hermeneutyczne	535
II. Teoria interpretacji tekstu prawnego	536
III. Hermeneutyka jako filozofia prawa	539
IV. Zagadnienia charakteru hermeneutycznego poznania	549
§ 6. Analityczna hermeneutyka prawnicza	550
Rozdział VI. Analityczno-językowe podejście do prawa	552
§ 1. Uwagi ogólne	552
§ 2. Pojęcie analizy. Filozofia analityczna	553
§ 3. Metoda analityczna w prawoznawstwie	569
I. Ogólna charakterystyka metody analitycznej w prawoznawstwie	569
II. <i>John Langshaw Austin</i>	571
III. Analityczne cechy projektu <i>Hansa Kelsena</i> . Wizja i krytyka neopozytywistycznego Koła Wiedeńskiego	573
IV. Metoda analityczna w projekcie <i>H. L. A. Harta</i>	575
V. Określenie metody analizy lingwistycznej. Procedury analiz	577
§ 4. Metody analizy	579
§ 5. Logika prawnicza. Logika jako instrument analizy	581

I. Projekty dotyczące natury logiki. Specyficzna logika prawnicza.....	581
II. Obraz logiki dyskursu prawniczego.....	583
§ 6. Szkoła lwowsko-warszawska. Filozofia nauki.....	591
Rozdział VII. Koncepcje argumentacji prawniczej i działania komunikacyjnego	601
§ 1. Ogólna charakterystyka poszukiwań argumentacyjnych i komunikacyjnych.....	601
I. Warunki poszukiwań argumentacyjnych	601
II. Rozwój koncepcji argumentacyjnych	603
III. Cechy dyskursu argumentacyjnego. Dyskurs prawniczy.....	611
§ 2. Topiczno-retoryczne i proceduralne koncepcje argumentacyjne.....	615
I. Topiczno-retoryczne ujęcia prawa	619
1. Topiczne podejście do prawa	619
2. Nowa retoryka prawnicza	619
II. Teoria dyskursu prawniczego w ujęciu proceduralnym.....	624
§ 3. Komunikacyjne podejście do prawa. Komunikacyjna koncepcja prawa <i>Jürgena Habermasa</i>	628
Rozdział VIII. Inne podejścia do prawa	641
§ 1. Uwagi ogólne.....	641
§ 2. Prawo w ujęciu ontologicznym i teoriopoznawczym.....	642
§ 3. Prawo jako technika społeczna.....	643
§ 4. Ujęcie fenomenologiczno-egzystencjalne	655
I. Ogólna charakterystyka wizji egzystencjalnej i fenomenologicznej	655
II. <i>Edmund Husserl</i>	667
III. <i>Alfred Schütz</i>	677
IV. <i>Adolf Reinach</i>	678
V. <i>Martin Heidegger</i>	680
VI. Fenomenologia w Polsce. <i>Roman Witold Ingarden</i>	682
VII. Koncepcje badań egzystencjalnych w prawie <i>W. Maihofera</i> , <i>F. Kafki</i> i <i>R. Marcica</i>	685
VIII. <i>Emmanuel Lévinas</i>	686
IX. Inspiracje poszukiwaniami egzystencjalno-fenomenologicznymi.....	687
§ 5. Prawo w ujęciu dziejowo-historycznym.....	688
I. Poszukiwania historiozoficzne.....	688
II. <i>Georg Wilhelm Friedrich Hegel</i>	689
III. <i>Friedrich Carl von Savigny</i>	697
IV. <i>Georg Friedrich Puchta</i>	701
V. Angielskie prawoznawstwo historyczne. <i>Henry Maine</i>	701
VI. <i>Fryderyk Engels</i>	702
VII. <i>Karol Marks</i>	703
VIII. <i>Jewgienij B. Paszukanis</i>	708
IX. Krytyka marksizmu i jego nowa popularność.....	709
X. Polskie tradycje historiozoficzne	713
§ 6. Determinizm społeczny i prawny (tzw. darwinizm prawny). Ewolucjonizm	715
§ 7. Solidarystyczne wizje prawa. Strukturalizm	725
§ 8. Neokantyzm.....	734
I. Tradycja neokantowska.....	734
II. Polskie inspiracje kantyzmem.....	744
§ 9. Teoria systemów	748

§ 10. Pragmatyzm i neopragmatyzm	756
I. Pragmatyzm	756
II. Neopragmatyzm	763
§ 11. Liberalna wizja prawa. Neoliberalizm	770
I. Liberalizm	770
§ 12. Komunitarystyczna wizja prawa	782
§ 13. Integralna filozofia prawa	787
§ 14. Negocjacyjne ujęcie prawa	798
§ 15. Teoria ekologiczna	800
§ 16. Prawo w ujęciu postmodernistycznym	802
I. Odniesienie do modernizmu	802
1. Filozofia życia. <i>Artur Schopenhauer. Henri Bergson</i>	808
2. <i>Friedrich Nietzsche</i>	813
3. Polski modernizm (Młoda Polska)	818
II. Rozumienie postmodernizmu	824
1. Pojawienie się postmodernizmu. Ogólne cechy	824
2. Podstawa postmodernizmu. Krytyka nauki	829
III. Postmodernizm w filozofii	845
1. Inspiracje postmodernizmu w filozofii	845
2. Krytyczny wymiar postmodernizmu	847
3. Wyróżniki filozofii postmodernistycznej	849
4. <i>Jean François Lyotard, Jacques Derrida, Zygmunt Bauman</i>	852
IV. Modernizacja międzynarodowego ładu. Znaczenie państwa i prawa	866
V. Cechy prawa w debacie ponowoczesnej	870
VI. Poszukiwania postponowoczesne. Zakwestionowanie projektu neoliberalnego	876
1. Uwagi ogólne	876
2. Kryzys. Zakwestionowanie poszukiwań neoliberalnych	878
2.1. Pojmowanie i mechanizm kryzysu	878
3. Kryzys państwa	882
4. Ograniczenia tradycyjnego modelu prawa państwowego jako mechanizmu regulacji w zglobalizowanym świecie	886
5. Postmodernizm źródłem zagrożenia dla liberalnej demokracji	889
6. Zagadnienie nowej wizji wobec wyczerpywania liberalnego kapitalizmu. Postponowoczesność jako krytyka ponowoczesności	891
Indeks autorów	897
Indeks rzeczowy	899